Селіванова Ірина Анатоліївна

Науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID : https://orcid.org/0000-0002-1006-5444

ВПЛИВ СКАСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ НА ПОНЯТТЯ ВЕТЕРАНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Чинне законодавство України наразі не визначає поняття ветеранського підприємництва. Його поняття лише пропонується проектом Закону України «Про ветеранське підприємництво», який прийнято за основу 29.10.2024 року. Воно базується на визначенні підприємництва, що міститься в Господарському кодексі України. 28.08.25 року вводиться в дію Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», який скасовує Господарський кодекс України. Досліджуються наслідки скасування цього закону для змісту поняття ветеранського підприємництва.

Ключові слова: підприємництво, соціальне підприємництво, ветеранське підприємництво

Selivanova Iryna Anatoliivna

Researcher

Research Institute of Legal Support for Innovative Development of the National Academy of Sciences of Ukraine

THE IMPACT OF THE ABOLISHMENT OF THE ECONOMIC CODE OF UKRAINE ON THE CONCEPT OF VETERAN ENTREPRENEURSHIP

Abstract. The current legislation of Ukraine does not currently define the concept of veteran entrepreneurship. Its concept is only proposed by the draft Law of Ukraine "On Veteran Entrepreneurship", which was adopted as a basis on 10/29/2024. It is based on the definition of entrepreneurship contained in the Commercial Code of Ukraine. On August 28, 2025, the Law of Ukraine "On the Peculiarities of Regulation of the Activities of Legal Entities of Certain Organizational and Legal Forms in the Transitional Period and Associations of Legal Entities" came into force, repealing the Commercial Code of Ukraine. The consequences of the repeal of this law for the content of the concept of veteran entrepreneurship are being studied.

Keywords: entrepreneurship, social entrepreneurship, veteran entrepreneurship

Загальне поняття підприємництва наразі визначається Господарським кодексом України. Воно застосовується вже більше двадцяти п’яти років, з моменту прийняття 16.01.2003 року цього кодексу Верховною радою України. Відповідно до його норм підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1, ст. 42].

Таке розуміння підприємництва, його характерні ознаки та проблемні питання, що виникають при його застосуванні, достатньо суттєво досліджені науковцями [2], [3], [4] та судовою практикою [5], [6].

Натомість поняття ветеранського підприємництва в чинному українському законодавстві наразі відсутнє. І це не можна визнавати нормальним, адже російсько-українська війна триває одинадцятий рік, повномасштабна війна - четвертий рік. Визначення поняття ветеранського підприємництва міститься лише в перспективному законодавстві - проекті Закону України «Про ветеранське підприємництво» (далі – законопроект 10258) , який прийнято за основу 29.10.2024 року. Відповідно до його норм ветеранське підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами ветеранського підприємництва з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [7, ст. 1].

Порівнюючи загальне визначення підприємницької діяльності з поняттям ветеранського підприємництва, слід зробити висновок, що останнє повністю ґрунтується на загальному понятті, відрізняючись лише суб’єктом, який здійснює таку діяльність. До суб’єктів ветеранського підприємництва законопроект 10258 відносить три види осіб: 1. фізичні особи - ветеран війни, член сім'ї ветерана війни, член сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни, член сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України (далі – ветерани війни), зареєстровані в установленому законом порядку як фізична особа – підприємець; 2. Ветерани війни, які провадять незалежну професійну діяльність в розумінні Податкового кодексу України, і взяті на податковий облік як самозайнята особа; 3. юридичні особи

приватного права, будь-якої організаційно-правової форми, зареєстровані на території України, які відповідають критеріям, визначеним законопроектом 10258. Такими критеріями є: склад засновників та володіння ними корпоративними правами щодо юридичної особи у розмірі не менше 60 відсотків сформованого статутного капіталу. Статусу суб'єкта ветеранського підприємництва особа набуває з дня внесення Міністерством у справах ветеранів України відомостей про облік такої особи до Єдиного державного реєстру ветеранів війни (ЕДРВВ) та формування витягу разом із унікальним електронним ідентифікатором із застосуванням засобів ЄДРВВ.

Також законопроектом 10258 передбачено доповнення Господарського кодексу України поняттям соціального підприємництва, тобто підприємництва з метою досягнення конкретних суспільно корисних матеріальних або нематеріальних результатів, спрямованих на вирішення соціальних та/або екологічних проблем окремих категорій осіб чи груп населення [7, п.2 розділу Прикінцеві та перехідні положення].

Основними напрямами діяльності в секторі соціального підприємництва є соціальна та економічна інтеграція у суспільне життя соціально незахищених верств населення, подолання безробіття та зубожіння, реалізація соціальних заходів тощо. Однак, на відміну від традиційного бізнесу, соціальне підприємництво молоде, тому під час свого розвитку стикається з великою кількістю проблем таких, як відсутність правового визначення та диференціації, бюрократичні перепони, суспільна недовіра та необізнаність, негативний вплив як об'єктивних, так і суб'єктивних економічних факторів (несприятлива економічна ситуація, інфляція, зростання цін, падіння купівельної спроможності населення, конкуренція з боку традиційного бізнесу, відтік потенційних інвесторів тощо). Через ведення бойових дій на значній частині території України внутрішні та зовнішні умови функціонування соціальних підприємств кардинально змінилися, також збільшилася кількість глобальних викликів і соціальних проблем, які можуть вирішувати такі підприємства.

Так, за оцінкою Міністерства у справах ветеранів України нині в Україні налічують 1,2 мільйона ветеранів, після закінчення війни їх кількість разом з членами сімей може сягнути 5–6 мільйонів людей. [8]. В той же час Інститут демографії та соціальних досліджень прогнозує чисельність населення України у 2033 році в межах від 26 до 35 млн людей, зокрема через загострення депопуляційних тенденцій — зростання міграції працездатного населення, зменшення рівня народжуваності та зростання смертності [9]. Отже, через деякий час значну частину українського суспільства становитимуть саме ветерани цієї війни. Це надзвичайно цінний людський капітал, який після завершення війни може стати рушійною силою соціально-економічного розвитку країни за умови формування відповідної людиноцентричної державної політики щодо повернення ветеранів до мирного життя. Більшість військових, які боронять наразі Україну - це цивільні, які стали до лав Сил оборони. Після повернення вони можуть зробити цінний внесок у розвиток суспільства, держави, громад за умови належної реабілітації та підтримки їх повернення до цивільного життя. В цьому аспекті значну роль відіграють умови ведення бізнесу в Україні та наявність державних програм підтримки ветеранського бізнесу.

Певним вирішенням проблеми адаптації ветеранів війни до мирного життя може бути і соціальне підприємництво, яке в науковій літературі визначається як механізм створення соціальних змін через підприємницьку діяльність, для нього соціальний ефект є прямим цілеспрямованим результатом, а не побічним продуктом діяльності. Генеруючи прибуток, соціальне підприємство, спрямовує його, перш за все, на вирішення соціальних проблем, а не на збагачення його власників [10]. Ачкачова О.В., розвиваючи цю тезу, визначає соціальне підприємництво як діяльність підприємств чи організацій, які функціонують з метою отримання прибутку і його спрямування на виконання соціальної місії в контексті вирішення суспільних проблем, або ж працюють у сфері неприбуткової діяльності, спрямованої на досягнення соціального ефекту. Соціальному підприємництву притаманні ті ж критерії, що й і традиційному підприємництву, зокрема фінансова самостійність, ініціативність, інноваційність, масштабність, ризиковий характер. Поряд з тим йому притаманні і специфічні риси:

пріоритетність соціальної мети, реінвестування прибутку у соціальний розвиток, відкритість і прозорість діяльності та публічна звітність. [11].

На підставі викладеного можна стверджувати, що різновидом соціального підприємництва є ветеранське підприємництво. Українське законодавство не містить спеціальних норм щодо здійснення підприємницької діяльності ветеранами війни. Організаційні форми такої діяльності, її легалізація, застосування до неї державних засобів регулювання, оподаткування здійснюються на загальних для всіх підставах. Наразі правовий механізм ветеранського підприємництва має лише одну особливість – це його державна підтримка.

Втім, в зв'язку з набранням чинності Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», і з введенням в дію якого 28.08.25 року скасовується Господарський кодекс України, поняття підприємництва кардинально змінюється. Тепер поняття підприємництва надзвичайно лаконічне, ним визнається господарська діяльність, що здійснюється з метою одержання прибутку [12, ст. 2]. З цього визначення зникли кваліфікуючі ознаки такої діяльності - самостійність, ініціативність, систематичність, на власний ризик, і що саме головне, зникла можлива мета такої діяльності - досягнення економічних і соціальних результатів. Законодавець тепер вважає, що метою підприємництва може бути лише одержання прибутку. Звичайно, що при такому розумінні підприємницької діяльності не може існувати ні соціального підприємництва, ні такого його різновиду як ветеранське підприємництво. Відповідно, визначене законопроектом 10258 поняття ветеранського підприємництва не може існувати, бо його задекларованою метою є як досягнення економічних і соціальних результатів, так і одержання прибутку.

Важко погодитись з таким підходом. На наш погляд, необхідно повернутися до розуміння підприємництва, яким оперує наразі Господарський кодекс України. Також необхідно легалізувати на рівні закону поняття соціального підприємництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15

2. Подцерковний О. Від торгового права до господарського: періодизація галузевого розвитку. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 48. С. 295–303.

3. Ісаков М.Г. Поняття та ознаки підприємництва як об'єкта державного контролю. *Форум права*. 2011. № 4. С. 332–339. URL: https://globus.ua/press/publ/item-37

4. Спасибо–Фатєєва І. Юридичні особи за цивільним кодексом України. *Право України*. 2014. № 2. С. 70–79.

5. Постанова Верховного Суду від 23 травня 2022 року у справі № 810/3116/18 (адміністративне провадження № К/9901/10847/19). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2022_07_12_810_3116_18

6. Постанова Центрального апеляційного господарського суду від 20.03.2024 по справі 912/1377/23 URL: https://clarity-project.info/court/decision/118032670

7. Проект Закону України № 10258 від 13.11.2023 р. «Про ветеранське підприємництво». URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186

8. Уряд прогнозує збільшення кількості ветеранів до 5–6 мільйонів після кінця війни. *ZMINA*. 23.12.2024. URL: https://zmina.info/news/uryad-prognozuye-zbilshennya-kilkosti-veteraniv-do-5-6-miljoniv-pislya-kinczya-vijny/

9. Населення України у 2033 р. може становити від 26 до 35 млн осіб - директор Інституту демографії. *Інтерфакс-Україна*. 13.11.2023. URL: https://interfax.com.ua/news/general/947256.html

10. Свинчук А. А. та ін. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник. Київ : ТОВ «Під приємство «Вієней», 2017. 188 с.

11. Ачкасова О.В. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 37. URL: https://www.researchgate.net/publication/360521690_

12. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4196-20

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2003, January 16). *Economic Code of Ukraine*: Law of Ukraine, No. 436-IV. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15 [in Ukrainian].

2. Podtserkovnyi, O.V. (2009). From commercial law to economic law: Periodization of sectoral development. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 48, 295–303 [in Ukrainian].

3. Isakov, M.H. (2011). Concepts and characteristics of entrepreneurship as an object of state control. *Forum prava*, (4), 332–339. Retrieved from https://globus.ua/press/publ/item-37 [in Ukrainian].

4. Spasybo-Fatieieva, I. (2014). Legal persons under the Civil Code of Ukraine. *Pravo Ukrainy*, (2), 70–79 [in Ukrainian].

5. Supreme Court of Ukraine. (2022, May 23). *Judgment in case No. 810/3116/18 (administrative proceeding No. K/9901/10847/19)*. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2022_07_12_810_3116_18 [in Ukrainian].

6. Decision of the Central Appellate Commercial Court of Ukraine in case No. 912/1377/23. (2024, March 20). Retrieved from https://clarity-project.info/court/decision/118032670 [in Ukrainian].

7. *Draft Law of Ukraine No. 10258 "On Veteran Entrepreneurship"* (2023, November 13). Retrieved from https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186 [in Ukrainian].

8. ZMINA. (2024, December 23). Government forecasts increase in number of veterans to 5–6 million after the end of the war. *ZMINA*. Retrieved from https://zmina.info/news/uryad-prognozuye-zbilshennya-kilkosti-veteraniv-do-5-6-miljoniv-pislya-kinczya-vijny/ [in Ukrainian].

9. Interfax-Ukraine. (2023, November 13). Population of Ukraine in 2033 may total from 26 to 35 million people: Director of the Institute of Demography. *Interfax-Ukraine*. Retrieved from https://interfax.com.ua/news/general/947256.html [in Ukrainian].

10. Svinchuk, A.A., et al. (2017). *Social entrepreneurship: From idea to social change*. Kyiv: Pidpryiemstvo Vienei [in Ukrainian].

11. Achkasova, O.V. (2022). Development of social entrepreneurship in Ukraine under martial law. *Ekonomika ta suspilstvo*, (37). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/360521690_ [in Ukrainian].

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2025, January 9). *On peculiarities of regulation of activities of legal entities of certain organizational-legal forms during the transitional period and associations of legal entities*: Law of Ukraine, No. 4196-IX. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4196-20 [in Ukrainian].